

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ВІСНИК

*Харківського національного
технічного університету
сільського господарства
імені Петра Василенка*

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 90

*Згідно постанови Президії
ВАК України № 3-05/11 від
15.12.2004 р. Вісник ХНТУСГ
включений до Переліку № 15
фахових видань з економічних
наук (Бюл. ВАК, № 3. 2005).*

Харків – 2009

УДК 346.54:338.432

ББК 65.32-18

В 53

Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 90. — Харків: ХНТУСГ. — 2009. — 316с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Протокол № 4 від 24.12.2009 р.

Редакційна колегія: *МАЗОРЕНКО Д.І., чл.-кор. УААН, к.т.н., проф. (відповідальний редактор); АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.с.н., проф.; АМОСОВ О.Ю., д.с.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.с.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.с.н., проф.; БОГОМОЛОВ О.В., д.т.н., проф.; ВОЙТОВ В.А., д.т.н., проф.; ЗАВГОРОДНИЙ О.І., д.т.н., проф.; ЗАЙКА П.М., академік УААН, д.т.н., проф. (заступник відповідального редактора); ІВАНОВ М.І., д.т.н., проф.; КРАСНОВАЄВ В.А., д.т.н., проф.; ЛЕБЕДЄВ А.Т., д.т.н., проф.; МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф.; МАНЧИНСЬКИЙ Ю.О., д.т.н., проф.; МАРЕНИЧ Т.Г., д.с.н., проф.; МІРОШНИК О.В., к.т.н., доц.; НАУМЕНКО О.А., к.т.н., проф.; ОНЕГІНА В.М., д.с.н., проф.; ПАСТУХОВ В.І., д.т.н., проф.; ПЕРЦЕВИЙ Ф.В., д.т.н., проф.; ПРАХОВНИК А.В., д.т.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.с.н., проф.; САВЧЕНКО П.І., д.т.н., проф.; САНАДОМИРСЬКИЙ М.Г., к.т.н., проф.; САХАРЕВІЧ В.Д., д.т.н., проф.; СИЧОВ І.П., д.т.н., проф.; СІДАШЕНКО О.І., к.т.н., проф.; СКОБЛО Т.С., д.т.н., проф.; СОЛОШЕНКО О.В., к.с.-г.н., проф.; ТИЩЕНКО А.М., д.т.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.с.н., проф.; ФУРМАН І.О., д.т.н., проф.; ЧЕРЕНКОВ О.Д., д.т.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.с.н., проф.*

Редакційна колегія випуску: *АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.с.н., проф. (відповідальний редактор); АМОСОВ О.Ю., д.с.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.с.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.с.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.с.н., проф.; ОНЕГІНА В.М., д.с.н., проф.; МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф. (відповідальний секретар); МАРЕНИЧ Т.Г., д.с.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.с.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.с.н., проф.*

Адреса редакції:

61002, м. Харків, вул. Артема, 44, тел. (057)716-41-68, (057)716-41-54

Засновник — Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8315 від 16.01.2004 р.

© Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УДК 330.332

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

ЛУЗАН Ю.Я.,

К.Е.Н., ПЕРШИЙ ЗАСТУПНИК МІНІСТРА АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Висвітлені проблеми та шляхи організації конкурентоспроможного агропромислового виробництва через розвиток міжгосподарської кооперації та пов'язані з цим напрями удосконалення системи управління в АПК і його інформаційного забезпечення.

The known problems and ways of competitive agricultural production through the development of inter-farm kooperatsiyii and related areas to improve management in agriculture and its information support.

Постановка проблеми. Аналіз стану сільськогосподарського виробництва країни свідчить, що галузь повільно виходить із затяжної кризи.

З 1999 року, завдяки активному реформуванню аграрного сектора, постійно нарощуються обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. У 2008 році зібрано найбільший в Україні врожай зернових і зернобобових культур — понад 53 млн тонн, а середня врожайність зернових культур досягла 34,7 ц/га, цукрових буряків — 354,7, соняшнику — 15,2, ріпаку — 20,0, картоплі — 138,7, овочів — 174,0 ц/га.

При цьому нарощування обсягів виробництва відбулося в основному за рахунок освоєння організаційно — економічних резервів господарювання в секторі сільськогосподарських підприємств та агропромислових об'єднань.

Це ще раз стало підтвердженням того, що підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва в умовах відкритості ринкового середовища лежить в площині формування організаційних структур великотоварного виробництва. На це і має бути спрямована організаційна складова аграрної політики та системи управління агропромисловим виробництвом.

Аналіз останніх досліджень. Питанням розвитку аграрного ринку, інтеграційних процесів, формування організаційних структур

Висновки. Таким чином, для досягнення максимальної ефективності маркетингової діяльності аграрних підприємств, маркетологам необхідно делегувати функції ціноутворення, формування товарної політики, управління каналами реалізації продукції, ведення гуртової та роздрібною торгівлі, реклами, проведення ринкових досліджень, адже систематизація маркетингових прийомів сприятиме налагодженню зв'язків між суб'єктами господарювання, продавцями і покупцями, зростанню ділової активності підприємства, підвищенню обсягів капіталовкладень, збільшенню кількості робочих місць та оптимізації структури агропромислового комплексу.

В результаті такої роботи ефект отримає і аграрне підприємство, і споживачі аграрної продукції і аграрний сектор регіонів та країни в цілому.

Отже, перспективи маркетологів в аграрних підприємствах, за сприятливої економічної ситуації в країні, практично безмежні, а хороша професійна підготовка, безперечно, допоможе майбутнім спеціалістам забезпечити успішну, конкурентоздатну працю.

Література.

1. Островський П.І. Аграрний маркетинг. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – С. 3-19.
2. Соловійов І.О. Формування системи маркетингу в аграрній сфері економіки // Економіка АПК. -2006.- № 2.- С. 103-110.
3. Длигач А.А., Писаренко Н.А. Проблеми існування відділу маркетингу // Маркетинг в Росії і за рубежом – 2005 - №3 – С. 104-107
4. Загальнодержавна Комплексна програма підтримки та розвитку українського села „Добробут через аграрний розвиток” на 2005 – 2010 роки // <http://darukraine.com.ua/docs/dar220805.pdf>
5. <http://www.marketologi.ru>.
6. <http://www.rbk.ru>.

УДК: 658.5.011.2.009

ОСОБАЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

**ШУАЛЬГА А. В., к.е.н., доцент,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Дослідження конкурентоспроможності підприємства в умовах економічної ситуації, яка склалась в Україні, дає змогу розглядати її як комплексну

характеристику потенційних можливостей забезпечення конкурентних переваг в перспективі, а управління конкурентоспроможністю підприємства передбачає розгляд технології формування конкурентних переваг та забезпечення на їх основі життєздатності підприємства як суб'єкта економічної діяльності.

Research of competitiveness of enterprise in the conditions of economic situation which was folded in Ukraine enables to examine it as complex description of potential possibilities of providing of competitive edges in a prospect, and the management of enterprise a competitiveness foresees consideration of technology of forming of competitive edges and providing on their basis of viability of enterprise as a subject of economic activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На даному етапі розвитку економіки країни управління конкурентоспроможністю підприємства набуває особливого значення. Відсутність досвіду роботи українських підприємств в умовах конкуренції, неоднозначність концептуальних підходів до трактування самого поняття «конкурентоспроможність», недостатнє опрацювання методологічних і прикладних питань управління конкурентоспроможністю підприємства вимагають поширення наукових досліджень у цій сфері. Такі важливі аспекти забезпечення конкурентоспроможності, як формування стратегії, організація управління конкурентоспроможністю, соціально-психологічні аспекти, поки що враховуються недостатньо повно, що істотно знижує ефективність робіт із забезпечення стійкості позицій підприємства на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками вийшла у світ досить велика кількість видань, присвячених питанням підвищення конкурентоспроможності. Дослідження проблеми конкурентоспроможності постійно проводилось у розвинутих країнах. Теоретичним надбанням є наукові праці економістів різних часів: А. Сміт, Д. Рікардо, Г. Азоева, І. Ансоффа, С. Брю, Дж. Кейнса, К. Макконелла, А. Маршалла, Дж. Мілля, А. Пезенті, М. Портера, Дж. Робінсона, А. Томпсона, М. Трейсі, Р. Фатхутдінова, Ф. Хайса, Й. Шумпетера, А. Юданова та ін. Україна знаходиться на етапі трансформаційної економіки і вивчення проблеми конкурентоспроможності перебуває в початковому стані. Перші результати дослідження зазначеної проблематики оприлюднені у працях вітчизняних економістів В. Андрійчука, В. Вітвіцького, П.

Гайдуцького, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, О. Могильного, О. Онищенка, Б. Пасхавера, М. Путацова, П. Саблука, О. Шпичака, В. Юрчишина та ін. Однак не повною мірою висвітлені методичні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств, аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства.

Цілі статті. Ціллю статті є висвітлення основних аспектів конкурентної політики, конкурентоспроможності підприємства та управління нею в сучасних умовах розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан розвитку економіки України супроводжується низкою невирішених проблем, серед яких однією з важливіших для більшості українських підприємств є проблема досягнення та збереження певного рівня конкурентоспроможності.

Аналізувати конкурентоспроможність ми можемо лише попередньо з'ясувавши суть та значення конкуренції, адже саме вона лежить в основі конкурентоспроможності та є визначальною для її розуміння.

Слово «конкуренція» походить від латинського „*concurere*“, що означає «зіткнення». Таке тлумачення цього терміну було першим в економічній літературі. З розвитком економічної науки воно удосконалювалося, деталізувалося та пояснювалося мета, способи ведення конкурентної боротьби.

У сучасних умовах конкуренція розглядається як економічний процес взаємодії, взаємозв'язку і боротьби товаровиробників за покупців і збільшення своєї частки на ринку або суперництво між окремими виробниками чи постачальниками товарів і послуг за найбільш вигідні умови виробництва і збуту.

Значення конкуренції виявляється в наступних особливостях її впливу на економіку:

1. Конкуренція змушує підприємців постійно шукати і знаходити нові види продукції і послуг.
2. Конкуренція сприяє виробництву продукції високої якості за розумними цінами.
3. Конкуренція спонукає оперативно реагувати на зміну потреб покупців.
4. Конкуренція є могутньою альтернативою монополізму.
5. Конкуренція сприяє розвитку техніки, науки, технологій, інформаційних систем.

Більшість вітчизняних підприємств не готова до активного ведення конкурентної боротьби. Викід з важкого фінансового положення може бути лише за наявності конкурентоспроможної продукції, орієнтованої на потреби споживачів. І в цьому сенсі конкуренція є не тільки дестабілізуючим фактором, але і умовою виживання підприємства. Необхідність адаптації до умов конкуренції є нагальною метою системи управління підприємством в цілому.

Тому, в сьогоденній конкурентній боротьбі за всієї її гостроти та динамізму виграє той, хто аналізує та змагається за свої конкурентні позиції. Щоб вижити у цій боротьбі, кожне підприємство має поставити перед собою завдання підвищувати рівень конкурентоспроможності не лише своєї продукції, а й підприємства в цілому.

Для постійного підвищення та підтримання відповідного рівня конкурентоспроможності підприємства доцільно акцентувати увагу на управлінських аспектах проблеми його забезпечення.

Управління конкурентоспроможністю не є еквівалентним усій діяльності підприємства з досягнення кінцевих цілей, а містить лише ті функції і дії, що пов'язані з розробкою та реалізацією стратегії конкуренції, зі спонуканням до здійснення стратегії, з цільовою орієнтацією різних видів діяльності тощо.

Система управління конкурентоспроможністю підприємства, базована на виділенні проблемно-орієнтованого контуру управління, має цільовий циклічний характер, дозволяє вчасно враховувати і реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, і тим самим забезпечити високий рівень його адаптивності до динамічних умов середовища; систематизувати вхідні і вихідні інформаційні потоки по циклах і контурах управління, оперативно використовувати отриману інформацію в системі управління.

Складовими процесу управління конкурентоспроможністю підприємства є:

- моніторинг конкурентного середовища та оцінювання конкурентної ситуації в галузі та на ринку;
- діагностування конкурентоспроможності підприємства та його основних конкурентів;
- конкурентне позиціонування підприємства – вибір стратегічних господарських підрозділів із перевагами в конкурентній боротьбі;
- розроблення концепції та стратегії управління

конкурентоспроможністю підприємства;

– реалізація конкурентної стратегії підприємства.

При застосуванні даного процесу головним є вміння визначити і швидко та ефективно використовувати в конкурентній боротьбі свої переваги. Всі зусилля повинні бути спрямовані на розвиток тих якостей свого підприємства, які відрізняють його від потенційних та реальних конкурентів та дозволять отримати високий рівень конкурентоспроможності підприємства.

Висока конкурентоспроможність підприємства є гарантом отримання високого прибутку. При цьому підприємство має за мету досягти такого рівня конкурентоспроможності, який би допомагав йому виживати у довгостроковому періоді.

Підтримка високої конкурентоспроможності означає, що всі ресурси підприємства використовуються настільки продуктивно, що воно опиняється більш прибутковим, чим його головні конкуренти. Це одночасно передбачає, що підприємство займає стабільне місце на ринку товарів та послуг, та його продукція користується постійним попитом. Однак в житті цей стан не являється незмінним. Тому, керівництво підприємства повинно вміти відслідковувати зміни, що відбуваються в умовах господарювання, і проводити відповідні перетворення в політиці ведення виробництва та реалізації товарів. Такими перетвореннями можуть бути: зміна товарної політики, впровадження нових технологій, диверсифікація виробництва, зміна організаційно-правового статусу підприємства, модернізація форм збуту продукції, вихід на нові ринки, створення спільних виробництв і тощо.

До основних проблем управління конкурентоспроможністю на сучасному етапі належать: нестабільність економічної ситуації в країні; відсутність систем інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю; недостатній рівень конкурентоспроможності товарів підприємства; відсутність конкурентної стратегії, орієнтованої на певні цільові групи споживачів, розробленої з урахуванням конкурентних переваг і існуючих можливостей підприємства та слабкий кадровий потенціал.

Висновки. 1. Конкурентоспроможність підприємств встановлюється й зміцнюється в процесі ефективної і конструктивної конкуренції. Досвід же України показує, що конкурентне середовище не завжди співпадає з середовищем, яке сприяє формуванню конкурентоспроможності.

2. Високий рівень конкурентоспроможності підприємства є результатом функціонування всієї системи управління, однак формування стратегічних, перспективних конкурентних переваг забезпечується системою стратегічного менеджменту і насамперед, обраними підходами до формування та реалізації стратегії.

Література.

1. Балабанова Л. В. Управління конкурентоспроможністю підприємств. Навчальний посібник / Балабанова Л. В., Кривенко Г. В., Балабанова І. В. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2009. – 256 с.
2. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, професора Тищенко О. М. – Х.: ВД «НЖЕК», 2006. – 384 с.
3. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчальний посібник / [С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабась, Т.В. Омеляненко, А.В. Вакулєнко]. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.

УДК 631.11: 631.15: 65.011.47: 339.137.2

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ

**ДОРОФЄЄВ О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ЛЄЩИНА О.Г., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Стаття "Стратегічне управління підприємством на основі аналізу конкурентоспроможності потенціалу" Дорофєєва О.В. й Лєщинуї О.Г. містить огляд матеріалу щодо доцільності оцінки конкурентоспроможності потенціалу у вирішенні проблеми стратегічного управління підприємством. Проаналізовано взаємозв'язок потенціалу і конкурентоспроможності на засадах системного підходу для створення конкурентної стратегії підприємства.

The article "Strategic management an enterprise on the basis of analysis of competitiveness of potential" of Dorofeev O.V. and Leschina O.G. includes the review of material in relation to expedience of estimation competitiveness of potential in the decision problem of strategic management an enterprise. Intercommunication of potential and competitiveness is analysed on principles approach of the systems for creation competition strategy enterprise.

<i>ШУЛЬГА А. В.</i> Особливості управління конкурентоспроможністю підприємства-----	227
<i>ДОРОФЕЄВ О. В., ЛЕЩИНА О. Г.</i> Стратегічне управління підприємством на основі аналізу конкурентоспроможності потенціалу-----	227
<i>ДОРОФЕЄВ О. В., ПИСАРЕНКО В. В., ЛЕЩИНА О. Г.</i> Розвиток лідерства як основа досягнення кращої результативності управлінського потенціалу підприємства-----	233
<i>КОВБАСА О. О., ДЕМЧЕНКО О. М., ПАВЛЕНКО С. І.</i> Особливості формування капіталу створюваного підприємства-----	238
<i>МИХАЙЛОВА О. С.</i> Організаційно-економічний механізм впровадження інновацій в АПК-----	243
<i>КОВБАСА О. О., ДЕМЧЕНКО О. М., ПАВЛЕНКО С. І.</i> Планування підприємницької діяльності як один із елементів успішного бізнесу	250
<i>ТЮТЮННИК М. Г., РУСАНОВА Г. М.</i> Розвиток фермерських господарств та напрями підвищення ефективності їх діяльності---	253
<i>ТЮТЮННИК М. Г.</i> Напрями вдосконалення техніко -- технологічного розвитку аграрних підприємств-----	259
<i>МИХАЙЛОВА О. С., НАЗРУК Л. М.</i> Організація економічної діяльності підприємств малого бізнесу-----	263
<i>ВАЦЬКА М. В.</i> Інвестиційні процеси в національній економіці----	269
<i>МАРКОВА О. В.</i> Методологічний інструментарій маркетингового аналізу конкурентних позицій підприємства-----	275
<i>ПАВЛЮК О. В.</i> Методичний підхід щодо визначення джерел фінансування сільськогосподарських підприємств-----	282
<i>ТИМОШЕНКО О. О.</i> Основні детермінанти розвитку фінансової безпеки агро формувань-----	288
<i>ГРИНЧУК В. Ю.</i> Обґрунтування моделей кооперації сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання-----	294
<i>ПОТИШНЯК О. М.</i> Концептуальні основи реінжинірингу бізнес-процесів на торговельних підприємствах-----	302
<i>МАЗНЕВ Г. Є.</i> Лізинг в технічному оновленні агровиробництва ----	307

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*Вісник Харківського національного
технічного університету сільського
господарства імені Петра Василенка*

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 90

Відповідальний за випуск *Г. Є. МАЗНЕВ*

Редактори: *В. Я. АМБРОСОВ, В. М. ОНЕГІНА*

Підписано до друку 25.12.2009 р.

Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.

Гарнітура Garamond. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. — 19,75. Тираж — 300 прим.

Друк РІЗО ФОП Шведов О.І.

КП «Міська друкарня», 61002, вул. Артема, 44.

Свідоцтво про державну реєстрацію № 3613, серія ДК,

від 29.10.2009 р.